

En parhäst åt Gnupen

Lennart Bratt

Dalarnas kärnväxtflora är välutforskad, men förvisso inte färdigutforskad. Ännu finns växtlokaler av högsta rang kvar att upptäcka. När Arne Granerot publicerade sina fynd från Lybergsgnupen 1981 visade han detta med all önskvärd tydlighet. Skogssvingel och gulplister uppgavs då som nya för landskapet.

Vid Gnupen finns verkligen extrema betingelser för växtligheten i form av ett högt stup av näringsrik diabas, med en fuktig rasbrant nedanför. Studium av kartor visar att liknande förhållanden råder på ytterligare en handfull platser i trakten, t.ex. Öjsberget i Malung och Hamrarna i Transtrand (se Ljung i detta nr). Dessa lokaler är också mycket riktigt fina växtlokaler, om än långt från Gnupens klass, med bl.a. rika förekomster av myskmåra. Även Transtrandsfjällen har branta östsluttningar, men dessa är enligt berggrundskartan uppbyggda av sandsten och inte kända för någon större botanisk rikedom.

En kulen dag i slutet av september befann jag mig i nordöstra delen av Transtrandsfjällen. Jag var på väg mot Öjskogsfjället och när jag gick över myrarna nedanför gjorde anblicken av den täta, mörka granskogen i branten jämförelsen med Gnupen oundviklig.

Huttrande i nordvästen, där de första snöflingorna kom singlar, skyndade jag mig upp mot granskogens skyddande kappa. Redan backkärren dessförinnan fick mig dock att dämpa stegen. Vackra rikkärsmossor, tibast, tvåblad och brudsporre tydde på en klar påverkan av diabas. Skogen var inte fattig den heller, så tydligen har berggrundskartan missat någon lokal diabasförekomst här. Snart blev min förtjusning sådan, att jag började brista ut i superlativer värdiga en sportjournalist. Istället för att upprepa dessa här vill jag helt enkelt sammanfatta fynden i en artlista, grupperad efter arternas "tyngd":

Skogssvingel (<i>Festuca altissima</i>)	Myskmåra (<i>Galium odoratum</i>)
Hässleklocka (<i>Campanula latifolia</i>)	Storgröe (<i>Poa remota</i>)

Träjon	Röda vinbär	Vispstarr	Skogsviol
Knärot	Trolldruva	Ögonpyrola	Klockpyrola

Övriga följearter: Skogsbräken, nordbräken, fjällbräken, skogsfräken, bergslok, hässlebrodd, kransrams, ormbär, grönkulla, lundarv, gullpudra stenbär, smultron, hundkex, harsyra, skogsnäva, tibast, hönsbär, björkpyrola, klotpyrola, Linnéa, norsknoppa, tolta, kärrfibbla, skogsfibbla.

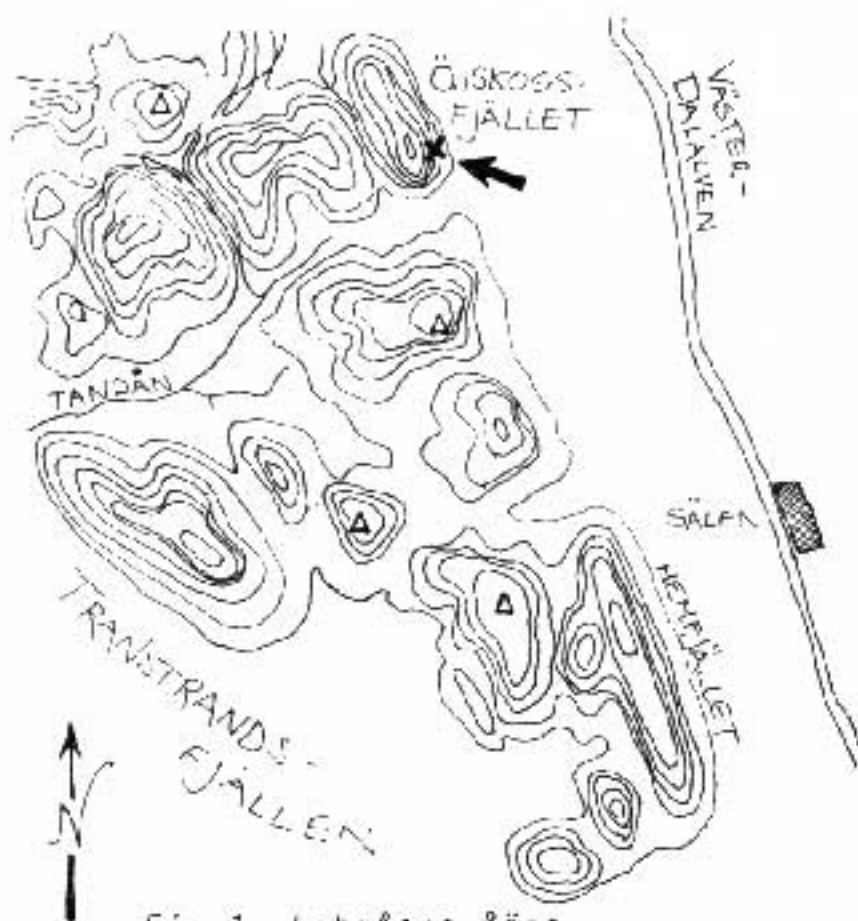

Fig. 1. Lokalens läge.

Fig. 2. Skogssvingel med småax och snärp.

Skogen kan karakteriseras som en typisk ängsgranskog, med bonitet, trädhöjd och virkesförråd av sydsvenska mått. En vandring i fältskiktet, där skogssvingeln dominerar, upplevs som högst exotisk. Allra rikast tycks en yta om några 100-tal m² i områdets södra del vara. I skogssvingelns sällskap växer här myska, storgröe och hässleklocka; rena lundmiljön alltså. Både myska och hässleklocka blommar rikligt, men inte ens ett år som detta verkar fröna hinna mogna. Träjon är talrik inom detta område; mer sparsamt finns röda vinbär och trolldruva. Kransmossa är karaktärsart i bottenskiktet.

Stubbar efter äldre dimensionshuggningar finns ganska rikligt, men förekomst av en hel del äldre och nyare lågor med vedsvampar tyder på en god skoglig kontinuitet. Exempelvis påträffades ullticka, gränsticka, vedticka, rosenticka, kötticka, stjärntagging, och rynkskinn.

Som ett spännande kuriosum måste slutligen omnämnas det fynd av en jordtunga som som Rolf Lundqvist och undertecknad gjorde något senare i år. Insamlat material skickades till Johan Nitare i Uppsala, som forskar på gruppen. Enligt hans preliminära bestämning rör det sig om en art, *Geoglossum vleugelianum*, som med säkerhet endast är funnen en gång tidigare i Sverige, då den typbeskrevs!

Säkerligen finns anledning att återkomma med utförligare beskrivning av lokalen, när den fått besökas under högsäsong. Då finns förhoppningsvis också bättre underlag för växtgeografiska och ekologiska spekulationer. Området kommer att omtalas i den inventering av Transtrandsfjällen, som utförts av Rolf Lundqvist m.fl. och som beräknas utkomma i tryck hos länsstyrelsen under vintern.

Litteratur: Granerot, A. 1981: Några intressanta växtfynd från norra Dalarna, SBT 75:1.